

**PROGRAM
ZA OTROKE IN MLADINO
2006-2016**

Ljubljana 2006

**Republika Slovenija
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve**

I.	Izhodišča in podlage za delovanje.....	3
II.	Osnovna načela.....	6
III.	Programska področja:	8
1.	Zdravstvena politika.....	8
2.	Družinska politika.....	12
3.	Vzgojno-izobraževalna politika.....	13
4.	Socialna politika	14
5.	Politika posebne družbene skrbi.....	16
6.	Politika zaščite pred zanemarjanjem, nasiljem in zlorabo.....	20
7.	Politika zaščite pred drogami.....	22
8.	Politika prostočasnih aktivnosti.....	23
9.	Prostorska politika.....	25
10.	Kulturna politika.....	26
IV.	Mednarodna pomoč in sodelovanje.....	29
V.	Uresničevanje in spremljanje izvajanja nacionalnega programa.....	30

Priloga 1:

Program za otroke in mladino 2006-2016 – finančne posledice

Priloga 2:

Analiza stanja

I. poglavje: IZHODIŠČA IN PODLAGE ZA DELOVANJE

A. Izhodišča

Namen Programa za otroke in mladino 2006-2016 (v nadaljevanju POM) je s široko družbeno razpravo, ki vključuje ključne nosilce, opredeliti vizijo prihodnosti slovenskih otrok in mladine ter oblikovati usmeritve in ukrepe za njeno uresničitev. Vlada Republike Slovenije se zaveda, da država, ki ne poskrbi za svoje otroke in mladino, nima prihodnosti. Zato je pričujoči dokument odraz skrbi za mlado generacijo, s ciljem povečanja blaginje za vse otroke v Republiki Sloveniji.

Na posebnem zasedanju generalne skupščine OZN maja 2002 so državniki in predstavniki vlad sprejeli dokument »Svet po meri otrok«, ki vključuje Deklaracijo, Poročilo o napredku ter Akcijski načrt (Program aktivnosti) za zaščito in razvoj otrok ter mladine v 21. stoletju. S sprejetjem dokumenta se posamezne vlade obvezujejo k uresničitvi nedokončanih ciljev, zastavljenih na prvem državniškem vrhu ter njihovi dopolnitvi z novimi. Obe deklaraciji, akcijska načrta ter Konvencija o otrokovih pravicah so dobra podlaga za izdelavo kakovostnih nacionalnih razvojnih programov. Seveda pa naj bi bili programi v posamezni državi prilagojeni njihovim posebnim značilnostim ter naj bi pri tem upoštevali razpoložljive finančne vire, različne družbene in politične razmere ter različno kulturno, versko in socialno tradicijo. Postavljeni cilji bi morali biti uresničljivi in merljivi ter vključeni v zakone in druge pravne dokumente, upravno prakso kot tudi nacionalne in lokalne politike in programe.

V Sloveniji do priprave takšnega nacionalnega razvojnega programa v devetdesetih letih ni prišlo, saj je sovpadla s procesi osamosvojitve in ustanovitvijo nove države, v katerih so imela prednost druga razvojna področja in teme. Priprava POM sega nekaj let nazaj, ko je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve namensko naročalo posamezne raziskovalne naloge in ekspertize z namenom, da pridobi ustrezne strokovne podlage posameznih področij. Dokument je bil prvič vključen v program dela ministrstva za leti 2003 in 2004, s čimer je Vlada RS za strokovno koordinacijo projekta zadolžila Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ), Svet za otroke in Slovenski odbor za Unicef. Tedanji predsednik vlade je imenoval skupino strokovnjakov, ki mu je septembra 2003 predložila prvo dispozicijo dokumenta. Z dispozicijo so bila določena osnovna programska področja nacionalnega programa. Za vsako od njih je bila oblikovana skupina treh do petih strokovnjakov/strokovnjakinj, ki je pripravila osnutek besedila za svoje področje. O posameznih poglavjih so tekale strokovne diskusije z namenom, da bi v razprave zajeli čim širši krog ekspertov s posameznih področij. Nosilci so bili zadolženi, da si sami izberejo referenčno skupino (predlagana je bila skupina 10 do 15 strokovnjakov), s katerimi prečistijo predlagano gradivo in pripravijo predlog končnega teksta poglavja, predlagajo nosilce in časovne okvire uresničevanja razvojnih smernic. Ker pa je bilo osnovnega teksta občutno preveč (preko 200 strani), smo za vsako programsko področje izluščili prioritete in jih operacionalizirali v cilje in strategije za njihovo uresničevanje. V 2004 je bil za vsako od teh področij na MDDSZ organiziran sestanek, na katerem je osnutke besedil prvič komentiral krog strokovnjakov/strokovnjakinj in predstavnikov/predstavic ministrstev. Temeljno besedilo je bilo dopolnjeno s posredovanimi sektorskimi pripombami in predlogi dopolnitev, ki pa so se v posameznih poglavjih še razhajala. Pripravljavec dokumenta, MDDSZ, je z vidika svojih pristojnosti omejen, in ima vlogo koordinatorja, zato je usklajevanje in iskanje konsenza posameznih programskih področij predalo resornim organom.

Vsebinsko so v dokument vključena vsa pomembna področja življenja otrok, še posebej tista, kjer se zaznavajo nerešeni ali novi problemi, s katerimi se otroci in mladi soočajo v sodobni družbi. Program vključuje kvalitativne in kvantitativne cilje, ki se dopolnjujejo, kot tudi razvojne usmeritve in aktivnosti, ki so bistvenega pomena za uresničevanje zastavljenih ciljev. Ker kot pripravljavci ne želimo, da bi program ostal na deklarativni ravni, se v posameznih poglavjih skušamo dotakniti normativne, upravno-sistemske in programske ravni ter konkretnega uresničevanja otrokovih pravic v praksi. Pri tem se prednostno osredotočamo na tiste usmeritve in aktivnosti, ki pomenijo spremembe, dopolnitve ali nove rešitve v že rednih aktivnostih državnih in drugih služb na področju skrbi za otroke. Da bo do konkretizacije programa zares prišlo, mu bodo kot sestavni del sledili akcijski načrti posameznih ministrstev z navedbo odgovornih nosilcev, načina in dinamike izvedbe posameznih nalog, oceno potrebnih finančnih sredstev za njihovo uresničevanje ter poročila o uresničevanju razvojnega programa. Vsako od programskih področij predstavlja cilje in strategije za uresničevanje ciljev. Postavlja pa tudi glavne razvojne izzive, povezane s položajem otrok in mladine v Republiki Sloveniji, ugotavlja raven razvitosti posameznih integralnih programskih področij, s katerimi Slovenija vstopa v

razvejano evropsko integracijo ter nenazadnje opredeljuje osnovne strateške cilje za izboljšanje položaja otrok in mladine do leta 2016.

POM bo po sprejetju Resolucije o temeljnih oblikovanju družinske politike (1993) prvi dokument, ki bo zapolnil vrzel na področju integracije subjekta otroka, mladine in družine kot celote. Njegovo izvajanje bo uspešno le, če bo potekalo v čim širšem aktivnem sodelovanju različnih družbenih akterjev in vsaj na ravni elementarnih opredelitev stremelo k doseganju čim širšega konsenza in povezovanja ključnih institucij. Sprejem nacionalnega programa mora vzpostaviti jasno zavezo odgovornih nosilcev za njegovo uresničevanje in mora biti osnova za oblikovanje posameznih reform in politik. Človeški kapital je namreč pogoj za ukvarjanje z izzivi prihodnosti, hkrati pa je tudi rezultat tega ukvarjanja, to je procesa oblikovanja nacionalnega programa.

Slovenija kot polnopravna članica Evropske unije sledi postopnemu vključevanju mednarodno dogovorjenega cilja razvitih držav za povečanje sredstev za razvojno pomoč, namenjeno najmanj razvitim državam ter zmanjševanju revščine po svetu, s posebnim poudarkom na otroški populaciji. Postopno bo intenzivirala sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki imajo pomembno vlogo pri izvajanju programov za otroke in mladino, boljše sodelovanje z gospodarskim sektorjem in raziskovalno dejavnostjo.

Zaradi navedenega Slovenijo poziva tudi Odbor za pravice otrok Združenih narodov, ki je na podlagi prejetega poročila naše države, obravnaval glavne zadeve ter podal predloge in priporočila ter nekatere splošne izvedbene ukrepe za nacionalno raven. V POM so ti ukrepi in priporočila mestoma že vključeni, kar pa še ne zadošča za dosledno izvajanje v praksi na vseh delovnih področjih, ki s svojimi ukrepi na kakršenkoli način zadevajo družine in njihove člane ter vplivajo na njihove pravice, dolžnosti in nenazadnje na kakovost življenja vseh vrst družin.

Republika Slovenija želi z POM uresničiti svoje obveznosti do mlade generacije. Odločilnega pomena za uspešnost POM je, da način njegove priprave in izvajanje na konsenzu izbranih ukrepov temeljita na trajnem sodelovanju vseh resornih organov in nevladnih organizacij s predmetnega področja.

B. Podlage za delovanje

Konvencija ZN o otrokovih pravicah, Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Ustava RS

Konvencijo ZN o otrokovih pravicah, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 20. novembra 1989, je Republika Slovenija kot ena od pravnih naslednic bivše SFRJ prevzela 1. julija 1992, ko je državni zbor sprejel akt o notifikaciji nasledstva. Konvencija je s tem postala del pravnega reda Republike Slovenije in je po svoji moči nad zakoni. Republika Slovenija sedaj poroča Odboru OZN za otrokove pravice vsakih pet let o izvajanju konvencije. Leta 1999 je Državni zbor RS ratificiral tudi Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic.

Posebno zaščito pravic otrok je Republika Slovenija vključila tudi v svojo ustavo, ki je bila sprejeta 23. decembra 1991. V skladu s 56. členom slovenske ustave otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine otroci uživajo v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. S posebnim(i) zakonom(i) je država dolžna otrokom zagotoviti posebno varstvo pred ekonomskim, socialnim, telesnim, duševnim in drugim izkoriščanjem in zlorabami ter nuditi posebno varstvo tistim otrokom in mladim osebam, za katere starši ne skrbijo oziroma ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe.

Posebno zasedanje generalne skupščine OZN, posvečeno otrokom

Na posebnem zasedanju generalne skupščine OZN maja 2002 so državniki in predstavniki vlad sprejeli nov dokument »Svet po meri otrok«. Zaključni dokument vključuje Deklaracijo, Poročilo o napredku ter Akcijski načrt (Program aktivnosti) za zaščito in razvoj otrok in mladostnikov v 21. stoletju, ki opredeljuje prednostne cilje in aktivnosti na naslednjih temeljnih področjih: (1) varen in zdrav začetek življenja za vse otroke, dostop do ustreznih zdravstvenih servisov v lokalnih skupnostih ter promocija zdravega načina življenja med otroki in mladostniki; (2) dostop do kakovostnega, brezplačnega in obveznega osnovnega izobraževanja za vse otroke ter povečanje vključevanja mladine v srednje in višje izobraževanje; (3) splošna zaščita in zaščita otrok pred zapostavljanjem, diskriminacijo,

izkoriščanjem, nasiljem in zlorabami ter vključevanjem v oborožene spopade; (4) boj proti pandemiji HIV/aids in oblikovanje mednarodno sprejetega globalnega preventivnega programa na tem področju; (5) mobilizacija ter prerazporeditev dodatnih človeških, finančnih in materialnih virov na mednarodni in nacionalnih ravneh ter zagotavljanje pomoči in vzpostavljanje medsebojnega sodelovanja in partnerstva med razvitimi in nerazvitimi.

V skladu z 59. členom Akcijskega načrta, mora Republika Slovenija pripraviti svoj program, ki bo kot osnovno vodilo upošteval koristi otrok. S programom otroke in mladino želimo uresničiti svoje obveznosti predvsem do mlade generacije in posredno tudi do mednarodne skupnosti.

Zavedamo se, da bo za uspešno uresničitev tega nacionalnega programa potrebna aktivna udeležba vseh sektorjev v družbi – vlade, državne uprave, lokalnih skupnosti, gospodarstva, civilne družbe in nevladnih organizacij, podpora medijev, kot tudi mobilizacija družin, skupin in posameznikov ter neposredno dejavno in odgovorno sodelovanje otrok samih. Priprava POM je prvi celovit dokument in instrument slovenske vlade za bodočo akcijo izboljševanja kakovosti življenja otrok in mladine v Republiki Sloveniji za desetletno obdobje. Dejanje pomeni poseben izziv, saj so otroci državljani naše današnje in jutrišnje družbe, podpora otrokom pa dolgoročna naloga in naložba družbe. Z večjim in učinkovitejšim uresničevanjem otrokovih pravic bomo brez dvoma prispevali k ohranjanju medgeneracijskega in s tem družbenega konsenza ter h kakovostnejšemu razvoju in večji demokratičnosti naše družbe.

II. poglavje: OSNOVNA NAČELA

I.

V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah se program nanaša na otroke od rojstva do 18. leta starosti. Konvencija namreč prepozna za otroka vsako človeško bitje, mlajše od 18 let. Otrok zaradi telesne in duševne nezrelosti potrebuje posebno varstvo in skrb, vključujoč ustrezno pravno varstvo, tako pred rojstvom, kot tudi po njem.

Program za otroke in mladino 2006-2016 se nanaša na otroštvo, ki ga starostno omejujemo do 14 let in vključuje predšolsko in osnovnošolsko obdobje, kot tudi na klasično mladost (15-19 let), ki zajema srednješolsko mladino.

II.

Skladno s slovensko ustavo in Splošno deklaracijo o človekovih pravicah ter drugimi mednarodnimi dokumenti je soglasno sprejeto, da so otroci upravičeni do posebne družbene skrbi in pomoči, ter da je država je odgovorna za to, da vsakemu otroku prizna in zagotovi pravico do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu in družbenemu razvoju.

III.

Korist otroka mora postati temeljni cilj in predmet povečanega družbenega/državnega interesa ter vodilo delovanja na vseh področjih življenja in dela z otroki. Sprejetje otrok kot nacionalne prioritete pomeni, da mora blaginja otrok in mladih, sedanje otroške in prihodnje odrasle generacije, postati prednostni cilj v vseh pravnih dokumentih, politikah in razvojnih programih države kot tudi njenih proračunskih stroških.

IV.

Vsak otrok ima pravico do življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja. Zagotovljene mu morajo biti vse državljske in politične, kakor tudi vse ekonomske, socialne in kulturne pravice, integrirane v Konvenciji o otrokovih pravicah. Varen in zdrav začetek življenja ter dostop do ustreznih zdravstvenih in socialnih servisov ter kakovostnega, brezplačnega izobraževanja na predšolski, osnovnošolski in srednješolski ravni je pravica vsakega otroka. Vsi otroci pa morajo biti deležni tudi ustrezne vzgoje, ki bo razvijala njihovo splošno kulturno raven in jih usposobila, da bodo na osnovi enakih možnosti razvili svoje sposobnosti za lastno presojo, čut moralne in socialne odgovornosti in s tem postali odgovorni in koristni člani družbe. Prav tako moramo otrokom zagotoviti možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa, igro, kulturno udejstvovanje in razvedrilo, ki so sestavni del vzgoje.

V.

Vsi otroci so rojeni svobodni in enaki po dostojanstvu ter pravicah. Vsak je upravičen do vseh pravic in svoboščin, ki jih določata Splošna deklaracija o človekovih pravicah in Konvencija o otrokovih pravicah ter do enakih možnosti, brez kakršnihkoli razlik glede na raso, barvo, spol, jezik, nacionalni, socialni in ekonomski izvor, rojstvo ali drugo osebno okoliščino. Posebno skrb bomo v Sloveniji posvetili otrokom s posebnimi potrebami (z motnjami v telesnem in duševnem razvoju), otrokom v težkih socialnih razmerah, otrokom z odklonskim vedenjem, otrokom romske skupnosti, otrokom v enostarševskih družinah ter otrokom brez spremstva.

VI.

Zagotavljanje enakega dostopa in odprte/enake možnosti za vključevanje v ustrezno izobraževanje ter splošni dvig izobrazbene ravni prebivalstva pa so najučinkovitejši vzvodi za prekinitev »začaranega kroga revščine« znotraj ene generacije.

VII.

Socialno vključevanje pomeni zagotavljanje enakega dostopa do kvalitetnih storitev na različnih področjih življenja, saj le to zagotavlja varnost ter nemoteno rast in razvoj otrok in mladine.

VIII.

Otroke je potrebno obvarovati pred vsemi oblikami nasilja, zanemarjanja, zlorabe ter izpostavljenosti samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju v njegovo zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje.

Fizično kaznovanje in poniževanje je nesprejemljiva oblika ravnanja z otrokom in kot vzgojna metoda neprimerno.

IX.

Otrokom moramo prisluhniti in jim omogočiti njihovo (so)udeležbo. Zato moramo spoštovati njihovo pravico do lastnega mnenja in sodelovanja pri vseh zadevah, ki jih zadevajo, upoštevajoč njihovo starost in zrelost.

X.

(Eden ali oba) starša ali drugi, ki so odgovorni za otroka, imajo glavno odgovornost za to, da v skladu s svojimi sposobnostmi in gmotnimi zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj.

XI.

Na državni in lokalni ravni mora biti sprejet nacionalni konsenz o celoviti, proaktivni in kontinuirani družbeni politiki do in za otroke, kakor tudi do in za mladino, pri oblikovanju in uresničevanju katere morajo partnersko sodelovati državne institucije, civilna družba, posamezniki, družine in otroci ter mladi sami. Vključeni morajo biti vsi odgovorni akterji – družine, vrtci, šole, socialni servisi, zdravstveni domovi, kulturne organizacije, lokalne skupnosti in nevladne organizacije. Njihovo partnerstvo in sodelovanje, oblikovanje integralnih mrež in programov je bistvenega pomena pri učinkovitem izvajanju te politike.

XII.

Za spremljanje in ocenjevanje napredka pri doseganju ciljev ter pripravo rednih poročil, je nujno potrebno povečati statistične zmogljivosti za sistematično zbiranje in analiziranje podatkov, na podlagi katerih je mogoče ugotavljati potrebe in probleme, ki terjajo prednostno ukrepanje. Podatki se po mednarodnih priporočilih, že zbirajo v okviru Otroške opazovalnice, ki deluje pri Inštitutu RS za socialno varstvo. Otroška opazovalnica bo spremljala tudi uresničevanje ciljev, zapisanih v tem dokumentu. Ker s sekundarno analizo podatkov, ki se že izvaja, ni mogoče zajeti vseh pomembnih dimenzij kakovosti življenja otrok kot tudi ne omogočiti ustrezne evalvacije programov nudenja pomoči otrokom, je treba zagotoviti dodatne raziskave ter postopoma doseči uvrstitev kazalcev kakovosti življenja otrok v nacionalni program statističnih raziskav.

III. poglavje: PROGRAMSKA PODROČJA

III.1. ZDRAVSTVENA POLITIKA

A. Zagotovitev pogojev za zdravo življenje otrok in mladine

Cilji

1. Temeljni cilj je **oblikovanje in uresničevanje strategije za doseganje najboljšega možnega zdravja otrok in mladine v Sloveniji s poudarkom na zmanjševanju neenakosti v zdravju**. V strategiji bodo jasno zastavljeni cilji, ki jih želimo doseči na področju zdravja otrok in mladine s poudarki na konkretnih ukrepih v bivalnem, šolskem in lokalnem okolju, izhajajoč iz posebnosti vsakega razvojnega obdobja otroka in mladostnika. Hkrati bodo opredeljeni mehanizmi za spremljanje doseganja ciljev in vrednotenje ukrepov. Strategija bo služila kot okvir za na dokazih utemeljeno preverjanje in dopolnjevanje že sedaj uveljavljenih politik, strategij, programov in ukrepov na področju zdravstvenega varstva in dejavnosti krepitve zdravja otrok in mladine.
2. **Vključevanje mladih v oblikovanje, izvajanje in vrednotenje strategij, programov in ukrepov kot nujni sestavni del vseh aktivnosti**. Na ta način bomo dosegli, da bodo programi oblikovani v skladu s potrebami, željami in interesi mladih, s tem pa tudi bolj učinkoviti. Pomembno je tudi kontinuirano izvajanje posameznih programov in projektov, ki bodo mladini omogočili pridobitev avtonomnosti, pozitivne samopodobe in veščin za krepitev zdravja.
3. **Uresničevanje prednostnih izhodišč pri pripravi programov in ukrepov za krepitev zdravja otrok in mladine, ki so:** a) sistematično delo v vseh razvojnih obdobjih b) zagotavljanje enakosti, ter posvečanje posebne pozornosti deprivilegiranim skupinam; c) medresorsko in medinstitucionalno delovanje ter sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki bo usmerjeno na vplivanje na poglobitve determinante zdravja ; d) oblikovanje ustreznih podpornih okolij (v družini, lokalni skupnosti, vrtcu, šoli.); e) načrtovanje in vrednotenje programov v skladu s sodobnimi strokovnimi priporočili.

1. CILJ: Oblikovanje in uresničevanje strategije za doseganje najboljšega možnega zdravja otrok in mladine v Sloveniji
---

STRATEGIJI:

- V celoviti strategiji bodo opredeljena prednostna področja, ki se nanašajo na zdravje mater in otrok, prehrano, nalezljive bolezni, poškodbe in nasilje, fizično okolje, zdravje mladine ter psihosocialni razvoj in duševno zdravje. V strategiji bodo vgrajeni elementi do sedaj izdelanih področnih strategij (npr. prehrana, telesna dejavnost, droge...). Posebno pozornost bo treba nameniti tudi krepitvi zdravja v družinah ter ukrepom, ki bodo usmerjeni v zmanjševanje pojavnosti nasilja nad otroki v družinah.
- Sistemska ureditev organizirane prehrane v srednjih šolah in dijaških domovih.

2. CILJ: Vključevanje mladih v oblikovanje, izvajanje in vrednotenje programov krepitve zdravja
--

STRATEGIJA:

- Aktivna vključitev mladih v oblikovanje, izvajanje in evalvacijo strategije in konkretnih programov krepitve zdravja, ker sami najbolj vedo, katera informacija se jih najbolj dotakne in na kakšen način (medij) mora biti posredovana, da ima učinek. Aktivno vključevanje otrok in mladine v načrtovanje in izvajanje aktivnosti ima tudi dokazano pozitiven učinek na njihovo samopodobo, avtonomijo in razvoj kompetenc.

3. CILJ: Uresničevanje prednostnih izhodišč pri pripravi programov krepitev zdravja otrok in mladine

STRATEGIJE:

- Zagotavljanje enakosti ter načrtovanje specifičnih ukrepov za depriviligirane skupine otrok in mladine, s ciljem zmanjševanja razlik v zdravju.
- Zagotavljanje zadostnih, relevantnih in kakovostnih informacij za načrtovanje programov ter spremljanje njihovega uresničevanja.
- Zagotavljanje medsektorskega in medinstitucionalnega sodelovanja z vključevanjem nevladnih organizacij, ker je le s celovitim pristopom mogoče uresničiti cilj, to je zagotavljanje najboljšega možnega zdravja otrok in mladine. Dobro zdravje je namreč rezultat kompleksnega spleta številnih zelo različnih dejavnikov. Zato je potrebno vključevati vsebine o zdravju v vse stopnje izobraževanja, še posebej na tistih visokošolskih zavodih, ki šolajo bodoče vzgojitelje in učitelje.
- Zagotavljanje vsebinskega in izvedbenega posodabljanja izvajanja preventivnega zdravstvenega varstva za nosečnice, otroke in mladino v skladu s strokovnimi priporočili, ki temeljijo na dokazih.

B. Krepitev duševnega zdravja v vseh razvojnih obdobjih otroštva in mladostništva ter preprečevanje najpogostejših vzrokov umrljivosti med otroki in mladino

Cilji

Najpomembnejši cilj v naslednjem obdobju je vplivati na dejavnike, ki povzročajo večjo obolevnost in smrtnost pri otrocih in mladini. V obdobju 2005-2007 naj bi zmanjšali umrljivost otrok in mladine za 30%. Prednostni cilji pri tem bodo:

- 1. Usmerjanje nacionalnih preventivnih aktivnosti** na naslednja prednostna področja: krepitev duševnega zdravja, vključno s preprečevanjem samomora; preprečevanje poškodb v cestnem prometu, utopitev, padcev, zastрупitev (nenamerne), opeklin in oparin.
- 2. Zagotavljanje možnosti za zdrav psihosocialni razvoj, krepitev duševnega zdravja ter zmanjšanje samomorilnosti med otroki in mladino.**
- 3. Uresničevanje ukrepov za preprečevanje poškodb in zastрупitev** pri otrocih in mladini.

1. CILJ: Usmerjanje nacionalnih preventivnih aktivnosti

STRATEGIJA:

- Za zmanjšanje pogostosti vzrokov za obolevnost in smrtnost pri otrocih in mladini bomo v naslednjem obdobju pristopili k uveljavljanju in izvajanju preventivnih strategij in ukrepov, za posamezne ciljne skupine v specifičnih okoljih in s pristopi, ki so dokazano učinkoviti.

2. CILJ: Zagotavljanje možnosti za zdrav psihosocialni razvoj, krepitev duševnega zdravja ter zmanjšanje samomorilnosti med otroki in mladino

STRATEGIJE:

- Krepitev duševnega zdravja skozi vsa razvojna obdobja otroštva in mladostništva; v tem kontekstu je pomembna priprava programov za spodbujanje in izboljšanje odnosov z vrstniki, učenje socialnih veščin, sposobnosti obvladovanja konfliktov, spoprijemanja s težavami pri otrocih in mladini (tudi tistih z velikim tveganjem za samomor). S ciljem identificiranja in zagotavljanja posebne obravnave otrok in mladine, ki so nagnjeni k samomoru je potrebno zagotoviti:
  - usposabljanja strokovnih delavcev v osnovnih in srednjih šolah za prepoznavanje simptomov in značilnosti, ki kažejo na tveganje za samomor ter dogodkov, ki lahko sprožijo suicidalno vedenje pri otrocih in mladih ter za napotitev v strokovno obravnavo;
  - usposabljanja staršev, medicinskega osebja in drugih oseb, ki s srečujejo z otroki in mladino (policisti, trenerji, verski delavci), za prepoznavanje otrok in mladine, nagnjenih k samomoru ter za njihovo napotitev v strokovno obravnavo;

- informiranje otrok in mladine o samomoru, opozorilnih znakov itd. ter njihovem učenju, kako poiskati pomoč zase ali druge;
  - usposabljanje prostovoljcev in profesionalnih delavcev za svetovanje suicidalnim osebam;
  - intervencije po poskusu ali izvršitvi samomora in v ta namen zagotovili otrokom, mladini ter njihovim staršem ustrezno strokovno svetovanje, terapijo in pomoč.
- Prav tako bomo pristopili k pripravi programov, namenjenih prijateljem in sorodnikom otroka ali mladostnika, ki je izvršil samomor. Namen programov je preprečiti nastanek t.i. vzorca posnemanja ter pomagati otrokom in mladini, da se učinkoviteje spopadejo z občutki izgube zaradi samomora vrstnika.

3. CILJ: Preprečevanje poškodb in zastrupitev pri otrocih in mladini

STRATEGIJE:

- Izvajanje izobraževanja in informiranja staršev o preprečevanju poškodb in zastrupitev v okviru rednih preventivnih pregledov.
- Izvajanje celovitih programov teoretičnega in praktičnega usposabljanja otrok in mladine za varno udeležbo v prometu za vrtce, osnovne in srednje šole.
- Proučitev ustreznosti in prilagojenosti programov avto šol za usposabljanje kandidatov za voznike motornih vozil psihičnim in fizičnim karakteristikam mladih.
- Kontinuirano informiranje in osveščanje javnosti glede problema poškodb v cestnem prometu, pogostosti ter posledic teh poškodb pri otrocih in mladini, o varnostnih predpisih, nujnosti uporabe zaščitnih sredstev, itd.
- Dosledno ugotavljanje odgovornosti staršev za prevoz otrok (varnostni pas, otroški sedež, čelada).

C. Zdravstveno varstvo

Cilji

- 1. Zagotavljanje kakovostnega zdravstvenega varstva nosečnice in še nerojenega otroka.**
- 2. Zagotavljanje kakovostnega zdravstvenega varstva za otroke in mladino.**
- 3. V vse strateške in razvojne dokumente na področju zdravja vključiti tudi ukrepe v zvezi z obravnavo nasilja nad otroki.** Zdravstvena služba je zelo pomemben člen pri identifikaciji nasilja oz. zanemarjanja nad otroki in pri zbiranju dokazov o namernih poškodbah zlorabljenih žensk in otrok.
- 4. Osveščanje mladine glede zdrave spolnosti in načrtovanja družine.**

1. CILJ: Zagotavljanje kakovostnega zdravstvenega varstva nosečnice in še nerojenega otroka

STRATEGIJE:

- Dosledno izvajanje akcij osveščanja ciljne skupine o zdravem življenjskem slogu in posledicah rizičnega vedenja matere, ki vplivajo na nerojenega otroka (kajenje, alkohol, prehrana, droge,...),
- Prenova programa Šole za starše,
- Zagotovitev svetovanja in potrebne pomoči nosečnicam v stiski (brezposelnost, stanovanjski problemi, odnosi s partnerjem, širšo družino, ipd.).

2. CILJ: Zagotavljanje kakovostnega zdravstvenega varstva za otroke in mladino

STRATEGIJE:

- Prilagoditi javno mrežo izvajalcev zdravstvenega varstva predšolskih, šolskih otrok ter mladine v vse slovenske kraje tako, da se bo dostopnost izboljšala; to pomeni, da je treba stanje preskrbljenosti otrok in mladine z zdravniki, medicinskimi sestrami in drugimi ustreznimi strokovnimi delavci v naslednjih petih letih ohraniti in prilagoditi organizacijo dela tudi s prenašanjem dela programa na dodatno usposobljene medicinske sestre, da bi z umestitvijo le-teh

na šole zmanjšali obremenitev zdravnikov, medikalizacijo v sistemu in poudarili medsektorski timski pristop.

- Zagotoviti izvajanje programa preventivnega zdravstvenega varstva, ki vključuje tudi stalno sodelovanje s svetovalno službo v šoli ali vrtcu, ravnateljem šole/vrtca in ostalim pedagoškim kadrom.
- Glede na neenakomerno preskrbljenost je pomembna politika stimulativnega nagrajevanja kadrov, s čimer bodo pokrite sedaj obstoječe sive lise. Slabo razvita področja so v osnovi tudi zdravstveno bolj ogrožena.

3. CILJ: Izvajanje ukrepov v zvezi z obravnavo nasilja nad otroki

STRATEGIJE:

- V šolah je treba povečati vsebine vzgoje za zdravje in možnosti, da bodo osveščeni otroci in mladi živeli zdravo in se naučili komunicirati brez nasilnih dejanj. Rešitev je treba iskati predvsem v usposabljanju učiteljev, organizacijskih spremembah, spremembah metod dela, spremembi vzdušja na šoli ter sistematičnem vnosu zdravstvenih vsebin v vidni in prikriti program šole.
- Ustrezno usposobiti in dodatno izobraziti zdravnike za odkrivanje poškodb, ki so nastale zaradi nasilnega obnašanja, kakor tudi postopke komuniciranja z osebo, ki ima izkušnjo nasilja.
- Vsi izobraževalni programi na temo nasilja naj bodo interdisciplinarni in naj vključujejo tudi zdravniško stroko in negovalno osebje.
- Zagotoviti obveznost prijavljanja kaznivih dejanj nasilja nad otroki, ki jo zdravstvenemu osebju nalaga tudi svetovno zdravniško združenje.

4. CILJ: Osveščanje mladine glede zdrave spolnosti in načrtovanja družine

STRATEGIJA:

- Osveščanje mladine o ustreznih oblikah kontracepcije in njenih potencialnih posledicah z namenom zmanjšati števila splavov ter o načrtovanju družine (rizičnost odlašanja starševstva na kasnejše obdobje).

III.2. DRUŽINSKA POLITIKA

Cilji

- 1. Ustvarjanje razmer za družinsko življenje**, ki mladim parom omogočajo, da si ustvarijo družino ter aktivno delujejo in izpolnjujejo svoje družinske, poklicne in družbene vloge, že izoblikovanim družinam pa država ustvarja razmere za kakovostno življenje vseh družinskih članov ter za lažje odločanje za novega družinskega člana.
- 2. Sprejeti vse potrebne ukrepe za zaščito ranljivih članov v primerih nasilja v družini.**
- 3. Zagotoviti zadostna sredstva in človeške vire za nemoteno izvajanje programov v podporo družini za dom.**

1. CILJ: Ustvarjanje razmer za družinsko življenje

STRATEGIJE:

- Izboljšanje konkurenčnosti staršev (še posebej mater) in mladih žensk na trgu dela.
- Zagotavljanje pogojev za lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja.
- Pospešiti zagotavljanje večjega števila neprofitnih stanovanj v okviru občinskih stanovanjskih programov in skupaj s partnerstvom Stanovanjskega sklada Republike Slovenije.
- Nadaljevati s finančnimi spodbudami (subvencije) za mlade družine, ki prvič rešujejo stanovanjsko vprašanje z nakupom ali gradnjo stanovanja, v okviru Zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi.
- Uvajanje novih programov oziroma v okviru že obstoječih obveznih ali neobveznih programov izobraževanja otrok in mladine nameniti večji poudarek izobraževanju, osveščanju ter preseganju stereotipov glede tradicionalnih vlog v družini in širši družbi. Zagotoviti večji poudarek družinskim vrednotam.

2. CILJ: Sprejetje vseh potrebnih ukrepov za zaščito ranljivih članov v primerih nasilja v družini

STRATEGIJE:

- Sprejeti nacionalne usmeritve za preprečevanje nasilja v družini.
- Nadaljevati z javnimi razpisi za sofinanciranje programov nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja (programi za psihosocialno pomoč žrtvam in storilcem ter preventivni programi za zmanjševanje nasilja za osnovne in srednje šole).
- Poostriiti sankcije za kršitelje otrokove integritete.

3. CILJ: Nemoteno izvajanje programov v podporo družini

STRATEGIJE:

- Zagotoviti večjo in lažjo dostopnost do različnih storitev vsem članom družine in omogočiti večjo pluralizacijo storitev tudi z zasebnimi ponudbami.
- Spodbujati izobraževalne programe (priprava na zakon, priprava na otroka, družina v krizi,...).
- Zagotoviti večjo vključenost strokovnjakov s posebnimi/specialističnimi znanji za pomoč družinam v krizi (odtujenost med partnerjema, problem alkoholizma, uporaba nedovoljenih drog, usposabljanje staršev za življenje z otrokom, ki ima posebne potrebe, ipd).
- Zagotoviti dodatno oz. specialistično izobraževanje zdravnikov o psihosocialnih težavah otrok in mladine (spremljanje psihofizičnega razvoja šolarjev).
- Zagotavljati nadaljnjo pestrost socialnih storitev (kombinacija javnega, zasebnega in prostovoljnega sektorja), še posebej na področju varstva predšolskih otrok in osnovnih varstvenih ter socialnovarstvenih programov ter zagotoviti boljšo pokritost na celotnem območju Slovenije.
- Družinam otrok in mladih s posebnimi potrebami zagotavljati večjo stopnjo strokovne mobilne individualne pomoči na domu. Njihove posebne potrebe gre upoštevati pri priznavanju višje stopnje finančnih in storitvenih pomoči, ki temelji na specifičnem položaju otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin.

III.3. VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA POLITIKA

Cilji

- 1. Zagotavljati enake možnosti za vzgojo in izobraževanje** ter krepitev dostopnosti do izobraževanja.
- 2. Zagotavljati kakovostno vzgojo in izobraževanje otrok** (s posebnim poudarkom na zagotavljanju kakovostne vzgoje za medsebojno strpnost, zmanjševanje neenakosti v družbi, spoštovanje različnosti in človekovih pravic).
- 3. Uveljavljanje vseživljenjskega učenja na vseh izobraževalnih ravneh.**

1. CILJ: Zagotavljati enake možnosti za vzgojo in izobraževanje ter krepitev dostopnosti do izobraževanja

STRATEGIJE:

- Ponuditi več različnih kakovostnih vzgojno-izobraževalnih programov na različnih ravneh vzgojno-izobraževalnega sistema.
- Zagotoviti možnosti za izvajanje inkluzije v vrtcih in šolah. Zagotavljati systemske, programske in normativne pogoje za uspešno integracijo otrok s posebnimi potrebami.
- Zagotavljati systemske pogoje za uspešnejše vključevanje (predvsem otrok iz socialno ranljivih skupin) v sistem vzgoje in izobraževanja.
- Ponuditi različne oblike in možnosti izobraževanja (razvoj različnih vzgojno-izobraževalnih programov, zagotavljati prehodnost med programi,...).

2. CILJ: Zagotavljati kakovostno vzgojo otrok za medsebojno strpnost, zmanjševanje neenakosti v družbi, spoštovanje različnosti in človekovih pravic

STRATEGIJE:

- Zagotavljati visoko kakovost na vseh ravneh in v vseh programih na področju vzgoje in izobraževanja.
- Vzpodbujati programe in projekte, ki spodbujajo ustvarjalnost in inovativnost mladih.
- Zagotavljati mednarodno primerljivost znanj, spretnosti, kompetenc, ki jih usvajajo mladi v okviru sistema vzgoje in izobraževanja.
- Razviti sistem vrednotenja formalnega, neformalnega in informalnega znanja.
- Krepitev socialno-integracijsko vlogo šole z vključevanjem različnih programov v vrtce in šole, ki prispevajo k razvoju in krepitvi socialnih veščin in hkrati z vključevanjem temeljnih civilizacijskih vrednot v programe vrtcev in šol (spoštovanje sočloveka, poštenost, odgovornost, iskrenost, delavnost, medgeneracijsko in siceršnje solidarnost, idr.)
- Pri posodabljanju in izvajanju programov je treba posebno pozornost posvetiti vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoju (odpravljanje stereotipov, krepitev državne pripadnosti ter nacionalne identitete, spoštovanje slovenske kulturne in narodne identitete, jezika, običajev, dediščine, okolja, ipd.).
- Zagotoviti partnerstvo med učitelji in starši v smislu odgovornosti staršev za delo otrok v šoli.

3. CILJ: Uveljavljanje vseživljenjskega učenja na vseh izobraževalnih ravneh

STRATEGIJE:

- Zagotoviti vsem otrokom možnosti nadaljevanja šolanja po končani osnovni šoli in doseči, da bo večina generacije dosegla vsaj srednjo strokovno izobrazbo.
- Usposobiti vse otroke in mladino, tudi otroke in mlade s posebnimi potrebami, za uspešno vključevanje v procese vseživljenjskega učenja.
- Uvesti učinkovite preventivne ukrepe za zmanjševanje osipa, predvsem v poklicnih šolah.

III.4. SOCIALNA POLITIKA

Cilji

1. Doseči večjo učinkovitost pri podpori in pomoči otrokom ter njihovim družinam.
2. Otrokom in mladini zagotoviti kakovostno življenje in razvoj v okviru primarne socialne mreže.
3. Zmanjšati revščino in socialno izključenost otrok in družin, v katerih živijo, ter oblikovati in zagotavljati učinkovite ukrepe, ki bodo omogočili, da čimprej najdejo ustrezno rešitev.
4. Zagotavljati **socialne prejemke**, ki bodo tudi v bodoče usmerjeni v najbolj ogrožene skupine otrok in mladine ter bodo na ustrezno visoki ravni.
5. Zagotoviti **ukrepe za zmanjšanje osipa** v srednjih šolah in povečanje možnosti vpisa v vse šolske programe ter **povečati vključenost brezposelne mladine** v programe usposabljanja in izobraževanja.

1.CILJ: Doseči večjo učinkovitost pri podpori in pomoči otrokom ter njihovim družinam

STRATEGIJE:

- Centri za socialno delo morajo tudi v prihodnje ostati najpomembnejši promotorji socialnovarstvenih storitev v svojih okoljih, vendar morajo svoje (so)delovanje razširiti tudi na druge izvajalce.
- Centri za socialno delo morajo okrepiti vlogo povezovalcev sistema, spodbujevalcev novih programov in posredovalcev informacij.
- Centri za socialno delo morajo posebno pozornost nameniti učinkovitejšemu informiranju in izobraževanju družin otrok s posebnimi potrebami.
- Potrebna je reorganizacija centrov za socialno delo tako po organiziranosti kot tudi po vsebini in učinkovitosti, ki bo podprta z dobro informacijsko mrežo.

2. CILJ: Otrokom in mladini zagotoviti kakovostno življenje v okviru primarne socialne mreže

STRATEGIJE:

- V okviru centrov za socialno delo je treba krepiti ustvarjanje podpornih socialnih mrež in spodbujati preventivne socialnovarstvene programe.
- Omogočiti in spodbujati pluralnost izvajalcev.
- Za izvajanje zahtevnejših javnih pooblastil in kompleksnega svetovalnega dela za otroke, mladino in družino bo treba zagotoviti strokovnjake-specialiste, ne glede na to ali se bo ukrep izvedel na lokalni ali regijski ravni (npr. regijski tim strokovnjakov, ki bo deloval kot mobilna služba pri regijskem centru za socialno delo in ga bodo strokovni delavci – nosilci primera vključili v konkreten primer z namenom učinkovitejšega in multidisciplinarnega reševanja problema).
- Ločevanje svetovalnega terapevtskega dela od izvrševanja javnih pooblastil je nujno tudi v manjših centrih za socialno delo. Dvojna vloga centra za socialno delo in strokovnega delavca v njem namreč ustvarja predvsem nezaupanje med uporabniki.

3. CILJ: Zmanjšati revščino in socialno izključenost otrok in družin

STRATEGIJE:

- Navedeni cilji boja proti revščini in socialni izključenosti otrok in mladine se bodo v Sloveniji še naprej uresničevali v skladu z zastavljenim nacionalnim programom socialnega vključevanja.
- Nadaljevati z ukrepi, ki so, bolj kot v preteklosti, usmerjeni v zmanjševanje revščine v družinah z večjo stopnjo tveganja (enostarševske družine, velike družine, družine z otroki s posebnimi potrebami, otroci in mladi s težavami v odraščanju, brezposelni mladi, ipd.). V skladu z nacionalnim programom jih že opredeljujeta Zakon o socialnem varstvu ter Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Tako so povečanja osnovnih socialnih prejemkov na podlagi novih zakonskih določil deležne družine, ki so najbolj izpostavljene tveganju revščine. S sprotnimi analizami učinkov teh ukrepov, ki jih zahteva nacionalni program, bo ocenjeno doseganje zelenih ciljev in zagotovljene podlage za pripravo predlogov morebitno potrebnih sprememb v smeri še večjega zmanjševanja rizičnih dejavnikov.

- Upoštevati je potrebno tudi specifični položaj družin, ki imajo otroke s posebnimi potrebami. Zaradi njihovih specifičnih potreb, ki izvirajo iz večjih stroškov za takega otroka, bo posebna pozornost namenjena spremljanju položaja teh družin, z različnimi korektivni pa bo tem družinam omogočeno izenačevanje s položajem družin, ki teh situacij nimajo.

4. CILJ: Zagotavljanje socialnih prejemkov

STRATEGIJI:

- Ker socialna pomoč zagotavlja minimalno raven socialne varnosti vsem, ki si je ne morejo zagotoviti sami, je potrebno najprej zagotoviti ustrezno raven minimalnega dohodka in ga nato nadgrajevati z drugimi oblikami socialnih prejemkov (npr. otroškimi dodatki). Ti morajo biti na primerljivi ravni z drugimi socialnimi prejemki. Zato bo pri nadaljnjih spremembah ureditve socialnih pomoči in otroškega dodatka upoštevan ustrezen vrstni red socialnih prejemkov.
- Spremljanje in analiziranje skupnih učinkov vseh socialnih prejemkov na socialni položaj družin in njihovih članov predstavlja nujni pogoj za doseganje boljših učinkov v smeri zmanjševanja revščine. Zato bomo zagotavljali spremljanje teh podatkov ne le na agregatni ampak tudi na individualni ravni, nadaljevalo se bo z aktivnostmi pri vzpostavljanju in izvajanju celovite evidence prejemnikov vseh oblik socialnih prejemkov, ki jih prejemajo posamezniki oz. družine in jih povezali s podatki o njihovem celostnem materialnem položaju. Glavno nalogo bodo pri tem imeli Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Davčna uprava RS, centri za socialno delo ter ostale institucije (npr. Zavod RS za zaposlovanje), ki zbirajo podatke, potrebne kot dokazila za dodeljevanje socialnih transferjev, seveda ob podpori ustreznih informacijske mreže.

5. CILJ: Zagotoviti ukrepe za zmanjšanje osipa v srednjih šolah ter povečati vključenost brezposelne mladine v programe usposabljanja in izobraževanja

STRATEGIJI:

- Širjenje in izboljšanje ponudbe programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter razvijanja poklicnih kvalifikacij za pridobitev kakovosti glede na potrebe trga, s ciljem zmanjšanja strukturnega neskladja in dviga izobrazbene ravni ter usposobljenosti.
- Zagotavljanje ustrežnejšega sistema poklicnega svetovanja in učne pomoči mladim s težavami pri učenju.

III.5. POLITIKA POSEBNE DRUŽBENE SKRBI

A. Otroci s posebnimi potrebami

Cilji

1. Temeljni cilj je **sistemski pristop pri obravnavi otrok s posebnimi potrebami**, ki upošteva vse podsisteme in interakcijo med njimi (otrok, družina, šola, socialne in zdravstvene institucije, lokalne skupnosti, ipd). Dejanska uveljavitev politike vključevanja, ki sprejema osebo z invalidnostjo kot subjekt z vsemi človekovimi in državljanskimi pravicami ter ji zagotavlja ne le kompenzacijo »primanjkljaja«, temveč tudi ustvarja enake možnosti (nediskriminacijo) za čim bolj neodvisno življenje v običajnem življenjskem okolju (socialna vključenost). Vključevanje terja v odnosu do otrok s posebnimi potrebami raznovrstne ukrepe in aktivnosti odgovornih institucij, kot so na primer spreminjanje stališč, zagotovitev ustreznih strokovnih in materialnih virov, izobraževanje strokovnih delavcev in upoštevanje pri načrtovanju svoje dejavnosti. Cilj je, da bo sleherni otrok imel zagotovljeno čim bolj običajno vsakodnevno življenje otroka, vse možnosti da ostane v svoji družini in odrašča s svojo generacijo ter razvije svoje potenciale v največji možni meri. Uveljaviti demokratične vrednote, pravico biti drugačen in na tej osnovi razvijati pozitivna stališča do vključevanja.
2. Omogočiti vsem otrokom s posebnimi potrebami **celovito zgodnjo obravnavo** kot temelj za njihov uspešen razvoj in kakovostno življenje.
3. Oblikovati ne le številčni pregled otrok s posebnimi potrebami, temveč tudi **zagotoviti njihovo individualno obravnavo, kot jo določa zakon, in predvideti ukrepe za vsakega posameznega otroka**.
4. Vplivati na sistemske dejavnike in **usposobiti sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo omogočil učinkovito učenje učencev s posebnimi potrebami** (vključeni tudi varovalni mehanizmi za prilagajanje in preprečevanje šolske neuspešnosti) ter zagotovil celoten kontinuum vzgojnih in izobraževalnih programov (od zgodnje obravnave do usposabljanja za delo in od manj podpornih oblik do vključevanja v redne šole).

1. CILJ: Zagotoviti sistemski pristop pri obravnavi otrok s posebnimi potrebami

STRATEGIJE:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve mora pristopiti k spremembam in dopolnitvam Zakona o socialnem varstvu tako, da bodo postali zavodi centri strokovne podpore in bo obvezna sestavina delovanja zavodov, ki vključujejo otroke s posebnimi potrebami, namenjena tudi otrokom, ki niso v zavodskem varstvu, da bodo zavodi odprti v okolje, da bodo zagotavljali mobilno službo in bodo v strokovno podporo akterjem, ki delujejo v okolju in razvijajo občasne oblike skrbi za otroke s posebnimi potrebami. Tako opredeljena vloga zavodov bi tudi okrepila proces »deinstitucionalizacije« oziroma pluralizacije oblik pomoči in podpore kot tudi povečala možnosti izbire za otroke in njihove družine.
- Pripraviti je potrebno celovit program operacionalizacije Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.
- Potrebno je poenotiti in kadrovsko dopolniti zdravstveno oskrbo otrok s posebnimi potrebami ter vzpostaviti sistem povezovanja različnih institucij, ki zagotavljajo pomoč tem otrokom in njihovim družinam.

2. CILJ: Omogočiti vsem otrokom s posebnimi potrebami celovito zgodnjo obravnavo

STRATEGIJA:

- Zakon o celoviti zgodnji obravnavi vseh otrok s posebnimi potrebami in druga področna zakonodaja mora sistemsko zagotoviti pogoje za celovito zgodnjo obravnavo vsem otrokom s posebnimi potrebami v Sloveniji. Celovita zgodnja obravnavo vključuje tako zgodnje odkrivanje kot tudi zgodnjo obravnavo otroka in družine s strani različnih strokovnjakov, ki delujejo usklajeno.

3. CILJ: Zagotoviti individualno obravnavo otrok kot jo določa zakon in predvideti ukrepe za vsakega posameznega otroka

STRATEGIJI:

- V okviru izobraževalnega sistema bo zagotovljeno stalno strokovno usposabljanje vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev kot tudi stalno usposabljanje članov komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami za odgovorne naloge v zvezi z usmerjanjem, in sicer tako, da bo usmerjanje dejansko naravnano na posameznega otroka ter da bi bile zagotovljene odprte možnosti za eventualno preusmeritev otroka v ustrezen program. Prav tako je pri tem pomembno sodelovanje s starši otroka.
- Otrokom s posebnimi potrebami, ki niso vključeni v zavod, je potrebno poleg pedagoške pomoči zagotoviti tudi ustrezno zdravstveno in terapevtsko oskrbo (fizioterapijo, delovno in govorno terapijo), kot jo že imajo otroci, ki so vključeni v zavode.

4. CILJ: Usposobiti sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo omogočil učinkovito učenje učencev s posebnimi potrebami

STRATEGIJI:

- Posebne napore za uresničevanje inkluzije bodo morali vložiti vodstveni in svetovalni delavci v vrtcih, na osnovnih in drugih šolah. Oblikovati bodo morali nov odnos do otrok s posebnimi potrebami (pozitivna stališča, dodatno izobraževanje učiteljev, nabava strokovne literature idr.); zagotoviti ustrezne prostorske pogoje ter druge prilagoditve in pripomočke; razvijati demokratične odnose, partnerski odnos s starši in sovrstniško pomoč ter omogočiti optimalno socialno participacijo samih otrok s posebnimi potrebami; podpirati učitelje pri delu z otroki s posebnimi potrebami ter spodbujati različne aktivnosti za največji možni razvoj potencialov, psihosocialne kompetentnosti in psihične odpornosti otrok s posebnimi potrebami.
- Prilagoditev šol s prilagojenim programom in specialnih zavodov politiki inkluzije ne pomeni ukinjanja ustanov, pomeni dejansko razširitev njihove dejavnosti za optimalno koriščenje kadrovskih in materialnih virov v korist vseh otrok s posebnimi potrebami, vključno za otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Še vedno bo potrebno ohranjati primarno dejavnost zavodov zaradi različnih potreb otroka in možnosti družine ter okolja.

B. Otroci in mladina etnične skupnosti (Romi)

Cilja

1. Temeljni cilj na področju posebne družbene zaščite romskih otrok je **doseči izboljšanje njihovega socialnega položaja ter zagotoviti njihovo socialno vključenost v širše okolje**. Romskim otrokom je potrebno v skladu s konvencijo zagotoviti tudi možnosti izražanja in ohranjanja identitete, ne da bi bili zaradi tega ogroženi ali prikrajšani. Za doseg tega je potrebno ustvariti enake možnosti za njihov osebni razvoj ter prilagoditi javne programe na različnih področjih (izobraževalnem, kulturnem, zdravstvenem, socialnem...).
2. Vsem romskim otrokom moramo **zagotoviti ustrezno zdravstveno varstvo**.

1. CILJ: Doseči izboljšanje socialnega položaja romskih otrok ter zagotoviti njihovo socialno vključenost v širše okolje

STRATEGIJE:

- Skladno s Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v RS spodbujati učinkovitejše vključevanje romskih otrok v šolski sistem.
- Oblikovati različne mehanizme za spodbujanje in krepitev pozitivnih odnosov med Romi in večinskim prebivalstvom.
- Posebno pozornost je treba nameniti tudi pridobitvi večjega števila romskih pomočnikov iz vrst pripadnikov romske skupnosti. Vsi ukrepi šolske politike morajo stremeti k boljši izobrazbeni strukturi Romov, saj bo na ta način možno narediti več za kulturni in siceršnji razvoj romske skupnosti.
- Zagotoviti možnosti ohranjanja romskega jezika in kulture.
- Pristojni organi morajo zagotoviti usposabljanje strokovnega osebja za izvajanje posebnih programov pomoči, ki bodo utemeljeni na posebnostih te populacije, individualizaciji različnih oblik pomoči za otroke romske skupnosti in delo s starši.

- Zagotoviti ustrežnejše in uspešnejše sodelovanje socialnih služb z Romi v različnih okoljih. Tako bi lahko strokovne službe probleme ocenjevale realneje in jih tudi bolj učinkovito odpravljale.

2. CILJ: Vsem romskim otrokom je potrebno zagotoviti ustrezno zdravstveno varstvo

STRATEGIJA:

- Vsem romskim otrokom je potrebno omogočiti redne zdravstvene preglede, tudi v revnih romskih naseljih, in omogočiti cepljenje, ki se sicer izvaja v okviru šol.

C. Otroci in mladina brez spremstva

Cilja

- 1. Zagotoviti otrokom in mladini brez spremstva uresničevanje vseh pravic.** Skladno z 2. členom Konvencije ZN o otrokovih pravicah je Republika Slovenija vsakemu otroku, ki sodi pod njeno pristojnost, dolžna zagotoviti uresničevanje vseh pravic brez kakršnegakoli razlikovanja. Skladno z 20. členom konvencije je RS otrokom, ki so začasno ali za stalno prikrajšani za svoje družinsko okolje ali pri katerih je bivanje v tem okolju v nasprotju z njihovimi najboljšimi koristmi, dolžna zagotoviti posebno varstvo in pomoč. Prav tako je RS skladno z 22. členom konvencije dolžna sprejeti vse ustrezne ukrepe, ki otroku, ki sam ali v spremstvu staršev ali katere koli druge osebe prosi za status begunca, omogočiti takoj po prihodu v Slovenijo ustrezno varstvo in humanitarno pomoč.
- 2. Prizadevali si bomo, da bomo za vsakega otroka brez spremstva pridobili potrebne relevantne informacije o njegovem položaju, zagotovili celostno obravnavo in pripravili takšne rešitve, ki so v otrokovo največjo korist.** Otrokom, prosilcem za azil in migrantom je potrebno zagotoviti enak obseg pravic na področju zdravstvenega varstva in izobraževanja kot slovenskim otrokom.

1. CILJ: Zagotoviti otrokom in mladini brez spremstva uresničevanje vseh pravic

STRATEGIJE:

- Ko se v konkretnem primeru ugotovi, da je vrnitev otroka v matično državo, ter v njegovo družino najboljša rešitev, bomo le-to izvajali na osnovi programov prostovoljne vrnitve, in sicer ob pomoči in sodelovanju z ustreznimi organi v njegovi matični državi. V Sloveniji moramo v ta namen izdelati celovit sistem delovanja pri vračanju otrok, ob upoštevanju določil Zakona o tujcih.
- Po pridobitvi statusa begunca bi moral biti izdelan celovit individualni program integracije za vsakega otroka – begunca, v sodelovanju s Sektorjem za integracijo beguncev in tujcev, centri za socialno delo, šolami, zdravstvenimi ustanovami ter v sodelovanju z otrokom in nevladnimi organizacijami, da se takemu otroku omogoči čim lažjo in hitrejšo vključitev v novo okolje.
- Centrom za socialno delo je potrebno za izvajanje skrbi za otroke brez spremstva določiti delokrog. Še posebej bo pozornost namenjena vzpostavitvi in izvajanju individualnih integracijskih programov za vse otroke in mladino brez spremstva. Programi vključitve otrok morajo biti zagotovljeni v čim širši možni obliki.
- Zakonodajne spremembe morajo prispevati k izboljšanju zaščite in varstva otrok brez spremstva, predvsem tistih, ki ne zaprosijo za azil.

2. CILJ: Pridobitev potrebnih relevantnih informacij o položaju otroka ali mladostnika brez spremstva, celostna obravnava in priprava takšnih rešitev, ki so v otrokovo največjo korist

STRATEGIJI:

- Ustrezno urediti področja, kjer se kažejo konkretne pomanjkljivosti pri zaščiti otrok brez spremstva in zagotoviti njihovo celostno obravnavo, brez katere je zelo težko poiskati najboljšo rešitev za otroka; zagotoviti ustrezno zbiranje podatkov o teh otrokih; odpraviti pomanjkljivo sodelovanje med pristojnimi službami; izboljšati postopke pri postavitvi skrbnikov; zagotoviti primerno nastanitev; pripraviti in izvajati integracijske programe za vse otroke in mladoletnike brez spremstva; okrepiti boj proti trgovini z otroki.
- Krepiti sodelovanje in povezovanje vladnih in nevladnih organizacij pri nujenju pomoči ter zaščite otrok.

D. Otroci z odklonskim vedenjem

Cilji

1. Temeljni cilj na področju dela z otroki in mladino z odklonskim vedenjem **je ustvariti pogoje, da ti otroci pridobijo znanje, izkušnje in možnosti, da spremenijo svoje vzorce vedenja in se na ta način vključijo v vrstniško in širše socialno okolje.** Konvencija o otrokovih pravicah zavezuje države podpisnice k ustreznemu ravnanju z otroki in mladino, ki jih zaradi njihovega odklonskega vedenja obravnavajo različni državni organi.
2. Zagotovili bomo, **da se otroci obravnavajo v skladu tako z njihovimi razmerami kot tudi s težo odklonskega vedenja ter dosledno spoštovali integriteto otroka v vseh postopkih pred organi, ki ga obravnavajo.**
3. Prizadevali si bomo za **zmanjšanje vpliva različnih dejavnikov tveganja na odklonsko vedenje otrok**, s poudarkom na krepitvi družine, krepitvi socializacijske vloge šol in kvalitetnega preživljanja prostega časa.

1. CILJ: Ustvariti pogoje, da ti otroci pridobijo znanje, izkušnje in možnosti, da spremenijo svoje vzorce vedenja in se na ta način vključijo v vrstniško in širše socialno okolje

STRATEGIJA:

- Pomembni zaščitni dejavniki pred motnjami v vedenju med otroki in mladino so ustrezna opora družine, zadovoljstvo s šolo, kakor tudi zaledje ustrezne socialne mreže, kar otroku omogoči, da bo postopoma razvil svoje sposobnosti na socialnem, izobraževalnem in delovnem področju. Prav zato bomo posebno pozornost namenili različnim oblikam podpore družini (preventivno, svetovalno, materialno) ter izobraževalnemu sistemu.

2. CILJ: Da se otroci obravnavajo tako v skladu z njihovimi razmerami kot tudi s težo odklonskega vedenja ter da se dosledno spoštuje integriteta otroka v vseh postopkih pred organi, ki ga obravnavajo

STRATEGIJE:

- Otroke in mladino z vedenjskimi motnjami obravnavajo centri za socialno delo, ki sodelujejo tudi s šolskimi svetovalnimi službami ali otroke napotijo na svetovalne centre. Ker gre za reševanje kompleksnih psihosocialnih težav otrok in mladoletnikov, pa tudi njihovih družin, bo zagotovljeno, da se bo na vseh centrih za socialno delo izvajala multidisciplinarna in timska obravnava vsakega otroka in mladoletnika.
- Ustrezno je treba urediti obravnavo otrok, zlasti otrok, ki še pred dopolnjenim 14. letom storijo dejanje, ki ima vse znake kaznivega dejanja.
- Zaradi varovanja koristi mladoletnega osumljenca v predkazenskem postopku je treba izboljšati sodelovanje med socialno službo in policijo ter zagotoviti sočasno vodenje postopkov obeh služb, s čimer bomo zagotovili bolj učinkovito in otroku prilagojeno obravnavo.

3. CILJ: Zmanjšanje vpliva različnih dejavnikov tveganja na odklonsko vedenje otrok

STRATEGIJI:

- Posebno pozornost bo namenjena zgodnjemu in pravočasnemu zaznavanju resnejših oblik stisk, ki pogosto vplivajo na pojav odklonskega vedenja. Zagotoviti vzgojiteljem in učiteljem usposabljanja o pravočasnem prepoznavanju težav otrok in mladine ter vzpostavitev dialoga s svetovalnimi službami na šolah, centrih za socialno delo, ipd.
- Otroke in mladino, katerih odklonsko vedenje je že prepoznano, je treba, če je le mogoče tudi ob podpori družine, vključiti v ustrezne oblike pomoči (vzpostavitev pozitivne samopodobe in uspešne integracije v socialno okolje).

III.6. POLITIKA ZAŠČITE PRED ZANEMARJANJEM, NASILJEM IN ZLORABO

A. Zaščita pred zanemarjanjem in nasiljem

Cilji

1. Temeljni cilj je doseči, **da se preprečevanje vseh oblik nasilja nad otroki ter da se zaščita žrtev prepozna kot ena od prednostnih nalog države.**
2. **Izboljšanje zakonskega varstva in zaščite otrok**, žrtev spolnih zlorab s primernejšimi, predvsem pa čim hitrejšimi rešitvami v kazenski in civilni zakonodaji.
3. **Zagotavljanje strokovne (specialistične) usposobljenosti vseh strokovnjakov**, ki se vključujejo v obravnavo otrok z izkušnjo nasilja (socialno delo, policija, pravosodje, zdravstvo, šolstvo, nevladni sektor).

1. CILJ: Preprečevanje vseh oblik nasilja nad otroki ter da se zaščita žrtev prepozna kot ena od prednostnih nalog države
--

STRATEGIJA:

- Izvesti pregled in ovrednotenje obstoječih aktivnosti ter zagotoviti učinkovito sodelovanje vseh pristojnih organov (Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Varuh človekovih pravic, Ministrstvo za zdravstvo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za šolstvo in šport, tožilstvo).
- Zagotoviti ustrezno ozaveščanje in informiranje otrok, mladostnikov in staršev o problematiki nasilja v družini in širši okolici (tudi kot obvezna vsebina v šolskem kurikulumu).
- Zagotoviti programe obravnave in pomoči za otroke in mladostnike, žrtve družinskega nasilja ter za povzročitelje nasilja.
- Zagotoviti večjo medijsko pozornost informativnim oddajam o prepoznavanju in preprečevanju različnih oblik nasilja.

2. CILJ: Izboljšanje zakonskega varstva in zaščite otrok

STRATEGIJI:

- Izdelava nacionalnih usmeritev za preprečevanje nasilja.
- Zagotoviti aktivno vlogo Strokovnega sveta za problematiko nasilja v družini.

3. CILJ: Zagotavljanje strokovne (specialistične) usposobljenosti vseh strokovnjakov
---

STRATEGIJA:

- Nadaljevanje in uvajanje novega strokovnega usposabljanja delavcev centrov za socialno delo, policije zdravstva, učiteljev, sodnikov, tožilcev in regijskih koordinatorjev za preprečevanje nasilja.

B. Zaščita pred nasilnim dejanjem spolne zlorabe

Cilja

1. **Zagotavljanje programov za telesno in duševno okrevanje žrtev spolne zlorabe ter njihove reintegracije ter zagotavljanje obvezne terapevtske obravnave storilcev spolne zlorabe otrok.**
2. **Krepitev primarne preventive v primerih nasilnega dejanja spolne zlorabe.**

1. CILJ: Zagotavljanje programov za telesno in duševno okrevanje žrtev spolne zlorabe ter njihove reintegracije ter zagotavljanje obvezne terapevtske obravnave storilcev
--

STRATEGIJI:

- Zagotovili bomo dovolj rehabilitacijskih in drugih socialnih programov, ki so nujni za okrevanje otrok žrtev nasilnih dejanj.
- Zagotovili bomo tudi sistem obvezne terapevtske obravnave storilcev nasilnih dejanj spolne zlorabe kot učinkovit ukrep zmanjševanja števila povratnikov. Storilec nasilnega dejanja

spolne zlorabe nad otrokom mora v času prestajanja zaporne kazni in tudi po prestani zaporni kazni opraviti ustrezne programe rehabilitacije. V ta namen bi bilo potrebno izdelati sistem njegovega spremljanja in obravnave.

2. CILJ: Krepitev primarne preventive v primerih nasilnega dejanja spolne zlorabe

STRATEGIJE:

- Zagotoviti ustrezno izobraževanje za starše in otroke o prepoznavanju in preprečevanju nasilnih dejanj spolne zlorabe (tudi kot obvezna vsebina v šolskih programih).
- Zagotoviti permanentno usposabljanje strokovnih delavcev, ki delajo z otroki in mladino.
- Zagotoviti večjo medijsko pozornost informativnim oddajam o prepoznavanju različnih oblik nasilja.
- Zagotoviti ustrezno zaščito otroka v primeru, ko je sam žrtev nasilja, pred medijskim obravnavanjem in nepotrebnim izpostavljanjem ter posledično dodatno stigmatizacijo.

III.7. POLITIKA ZAŠČITE PRED DROGAMI

Cilji

1. Temeljni cilj je preventiva - izobraževanje mladih o posledicah uporabe vseh vrst drog (tudi dovoljenih) in posledično **zmanjševanje povpraševanja po drogah ter preprečevanje ponudbe**. Pri tem je treba upoštevati pravico otrok in mladine do zaščite pred okoliščinami, ki pogojujejo uporabo drog in zagotoviti možnosti za odgovorno sprejemanje odločitev o neuporabi drog med otroki in mladino.
2. **Doseči uskladitev različnih dejavnosti na področju preprečevanja in zaščite pred škodljivimi posledicami rabe drog ter obravnave odvisnosti** z namenom povezovanja in sodelovanja ter vzpostavitve stabilne mreže programov na področju drog.
3. **Zagotoviti več kakovostnih programov zdravljenja odvisnosti od drog, ki bodo dostopni in med seboj povezani, ki bodo izhajali iz dejanskih potreb, zagotavljali celostno obravnavo ter bodo razvojno naravnani in vrednoteni.**

1. CILJ: Doseči zmanjševanje povpraševanja po drogah ter preprečevanje ponudbe

STRATEGIJE:

- Zagotoviti intenzivnejše financiranje preventivnih akcij osveščanja o posledicah uporabe drog in podpora akcijam zoper uporabo drog (osveščanje mladih in njihovih staršev).
- Zagotoviti ostrejši nadzor nad ponudbo in (pre)prodajo vseh vrst drog ter okrepiti akcije osveščanja o drogah in njihovih učinkih ter zoper uporabo drog v lokalih in drugih družabnih središčih, kjer se zadržuje mladina.
- Zagotoviti večjo podporo uravnoteženi mreži programov na področju drog, s prioriteto podporo visokopražnim programom za zdravljenje odvisnosti od drog.

2. CILJ: Doseči uskladitev različnih dejavnosti na področju preprečevanja in zaščite pred škodljivimi posledicami rabe drog ter obravnave odvisnosti

STRATEGIJI:

- V praksi se kaže pomanjkljivost v nezadostnem strokovnem in informacijskem nadzoru nad izvajanjem različnih programov, zato je potrebno zagotoviti strokovni nadzor pristojnih služb v večjem obsegu ter proučiti možnost izdaje posebnih potrdil o strokovni usposobljenosti za delo na področju drog.
- Nevladnim organizacijam, ki nudijo pomoč, je potrebno zagotoviti dodatna sredstva za izobraževanje kadrov. Z namenom identifikacije dejanskih rezultatov je, ob upoštevanju posebnosti posameznih programov (glede na področja, ki jih pokrivajo), potrebno izdelati kriterije za njihovo vrednotenje. Poleg tega je treba izvajalcem omogočiti dodatna usposabljanja za izvajanje vrednotenja programov.
- Izdelati strategijo za preprečevanje zlorab pri uporabi metadona in drugih sredstev za zdravljenje odvisnosti.

3. CILJ: Zagotoviti več kakovostnih programov zdravljenja odvisnosti od drog, ki bodo dostopni in med seboj povezani, ki bodo izhajali iz dejanskih potreb, zagotavljali celostno obravnavo in bodo razvojno naravnani ter vrednoteni

STRATEGIJI:

- Otrokom oz. mladostnikom, staršem in ostalim družinskim članom, ki se srečujejo s pojavom uporabe drog zagotoviti kvalitetne programe zgodnje intervencije in individualizirane oblike pomoči.
- Zagotoviti izvajanje preventivnih programov, ki bodo potekali izven šolskega okolja.

III.8. POLITIKA PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI

Cilji

1. Temeljni cilj je **v največji možni meri zagotoviti možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa za vse različne starosti otrok in mladih.**
2. **Pripraviti in sprejeti sistemske rešitve za delovanje nepridobitnih organizacij**, ki svoje programe ali dele svojih programov namenjajo bogatitvi ponudbe prostočasnih dejavnosti ter zagotoviti zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje mentorjev, animatorjev in mladinskih delavcev, ki bodo delovali v programih za prosti čas, zagotoviti sistemske rešitve za sofinanciranje programskih stroškov, stroškov investicij ter plačilo prostorov, kjer se izvajajo prostočasne aktivnosti.
3. **V medijski produkciji, ki je namenjena otrokom in mladini, zagotoviti, da se na primeren način javnost informira o možnostih kakovostnih in nekomercialnih oblik preživljanja prostega časa**, o delovanju skupin in organizacij za otroke ter mladinskih organizacij ter promociji prostočasnih dejavnosti.
4. **Pri zagotavljanju razvoja ponudbe za prosti čas bo posebna pozornost namenjena otrokom in mladim s posebnimi potrebami, socialno ogroženim otrokom in mladim, otrokom priseljencev in beguncev, mladim priseljencem in beguncem, otrokom brez spremstva in otrokom in mladim iz drugačnih kulturno-etničnih okolij.**

1. CILJ: V največji možni meri zagotoviti možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa za vse različne starosti otrok in mladih

STRATEGIJA:

- V sodelovanju z akterji na danem področju bomo pripravili celovito nacionalno politiko prostega časa za otroke in mladino, katere namen bo ustvarjanje in zagotavljanje pogojev za ohranitev obstoječih in razvoj novih nepridobitnih programov za kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladine. Nacionalna politika bo podlaga za izvedbo sistemskih ukrepov in zagotavljanja prej omenjenih pogojev.

2. CILJ: Pripraviti in sprejeti sistemske rešitve za delovanje nepridobitnih organizacij

STRATEGIJA:

- Vzpostavili bomo rednejše oblike sodelovanja med ministrstvi z namenom zagotovitve usklajenega izvajanja ukrepov na področju kakovostnega preživljanja prostega časa otrok in mladine, v večji meri vključiti vse akterje, ki imajo v Sloveniji na tem področju razvejano dejavnost.

3. CILJ: V medijski produkciji, ki je namenjena otrokom in mladini, zagotoviti, da se na primeren način javnost informira o možnostih kakovostnih in nekomercialnih oblik preživljanja prostega časa

STRATEGIJI:

- Spodbujanje priprave kakovostnih prispevkov v različnih medijih o kreativnem preživljanju prostega časa, zanimivih hobijih, odkrivanju lastnih talentov in razvijanju le-teh.
- Prilagoditi čas in vsebine v elektronskih medijih, namenjenih otrokom in mladini, glede na dinamiko njihovih dnevnih obveznosti (šola, ipd.).

4. CILJ: Pri zagotavljanju razvoja ponudbe za prosti čas bo posebna pozornost namenjena otrokom in mladim s posebnimi potrebami, socialno ogroženim otrokom in mladim, otrokom priseljencev in beguncev, mladim priseljencem in beguncem, otrokom brez spremstva in otrokom in mladim iz drugačnih kulturno-etničnih okolij

STRATEGIJE:

- Posebno pozornost bomo posvetili zagotavljanju možnosti za brezplačno udejstvovanje otrok in mladine iz socialno šibkih družin na področju prostočasnih aktivnosti. Še naprej bomo s pomočjo različnih (tudi nevladnih) organizacij omogočali brezplačno letovanje in zimovanje, tabore, planinarjenje, izlete in ekskurzije otrokom in mladim iz socialno šibkih družin.

- Priprava ustreznih vsebinskih programov z vsemi potrebnimi prilagoditvami za otroke in mladino s posebnimi potrebami, otroke drugih etničnih skupnosti, otroke priseljencev in beguncev, mlade priseljence in begunce in otroke brez spremstva ter jih ustrezno finančno podpreti.
- Vsebine in dejavnosti za kakovostno preživljanje prostega časa integrirati v vse vzgojno-izobraževalne programe. Skozi te dejavnosti otrok lahko spozna svoje interese, pridobi informacije o možnostih za poklicno izbiro, razvije širše komunikativne sposobnosti in dobi več možnosti za samouresničevanje. Poleg že obstoječih krožkov v šolah bomo na pobudo otrok in mladih razvijali tudi nove možnosti preživljanja prostega časa, ki naj spodbujajo enake možnosti spolov in se poslužujejo novih didaktičnih prijemov enako primernih za oba spola ter bodo dovolj široke za najrazličnejše posameznikove težnje in potrebe (športne, umetnostne, kulturne, prostovoljne, izobraževalne itd).

III.9. PROSTORSKA POLITIKA

Cilja

- 1. Nova prostorsko-urbanistično-načrtovalska politika mora upoštevati tudi pluralnost potreb in želja otrok in mladine** ter med seboj povezati strategije, nosilce in vire – javne, zasebne, človeške, finančne, kulturne in ne nazadnje fizične, prostorske idr.
- 2. Vključevanje potreb otrok in mladine v prostorsko načrtovanje v smislu celovitega načrtovanja prostora mora biti opredeljeno na ravni države kot celote.**

1. CILJ: Nova prostorsko-urbanistično-načrtovalska politika mora upoštevati pluralnost potreb in želja otrok in mladine

STRATEGIJE:

- Pri urejanju mest je potreben nov pristop, ki bo temeljil na spoštovanju človekovih, še posebej pa otrokovih pravic. Občine in mesta morajo pri uvajanju sprememb odigrati ključno vlogo in pri spreminjanju sedanje podobe mest pri izvajanju svoje politike pokriti ključna področja, med katerimi so tudi organizacija in uporaba notranjih in zunanjih površin za otroke prožnejši, bolj diferencirani programi za preživljanje prostega časa otrok in mladine, ki niso več le kraj, kamor se lahko pride ob točno določenem času, temveč so to površine, ki jih lahko uporablja večje število otrok in družin, z veliko bolj prožnim delovanjem in prilagojenim časom.
- Ukrepi morajo počasi prerasti v organsko načrtovanje javnih zelenih in drugih površin, ki bodo postopoma postale integralni del sosesk, v katerih bo moralo biti vnaprej določeno, kateri starostni skupin otrok so te površine v prvi vrsti namenjene, nato pa jih spremeniti v površine za igro in druženje z določeno vsebino ter jim dodati tudi vzgojno funkcijo.
- Mesta naj bi se pridružila Unicefovi akciji »Otrokom prijazna mesta« in v okviru nje zastavila demonstracijo celovitega vključevanja potreb otrok in mladine v urejanje javnega prostora.

2. CILJ: Vključevanje potreb otrok in mladine v prostorsko načrtovanje v smislu celovitega načrtovanja prostora, ki mora biti opredeljeno na ravni države kot celote

STRATEGIJE:

- Na nacionalni ravni bo za pripravo programa celovitih in posebnih ukrepov in načrtov v korist otrok zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor.
- Država bo dodatno spodbujala civilno družbeno delovanje na področju načrtovanja prostora, povezovala prizadevanja posameznih skupin ter preprečevala morebitna navzkrižja interesov med njimi. Prav tako bo kadrovsko in finančno podpirala strokovno in nadzorno vlogo teh skupin s ciljem razvoja višje kakovosti prostora in okolja.
- Zagotoviti je treba sistemsko ureditev in vzdrževanje otroških in šolskih igrišč ter igrišč za otroke s posebnimi potrebami.

III.10. KULTURNA POLITIKA

A) Sodelovanje otrok in mladine v družbenem, kulturnem, duhovnem in umetniškem življenju

Cilja

- 1. Zagotoviti enake možnosti družbenega, kulturnega, umetniškega, duhovnega, razvedrilnega in prostočasnega udejstvovanja za vse otroke in mladino.**
- 2. Zagotoviti ustrezno spodbujanje bralne kulture na vseh starostnih stopnjah.**

1. CILJ: Zagotoviti enake možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in prostočasnega udejstvovanja za vse otroke in mladino
--

STRATEGIJE:

- Upoštevajoč evropske kulturne politike si je treba prizadevati za spodbujanje programov in projektov, ki povezujejo kulturno, izobraževalno in znanstveno sfero ter področje medijev in ki spodbujajo učečo se populacijo vseh starostnih stopenj tako k spoznavanju kulture kot tudi k samemu ustvarjanju, s čimer se zvišuje kulturna pismenost.
- Ministrstvo za šolstvo in šport bo zagotovilo kulturno vzgojo kot preplet ustvarjanja na vseh kurikularnih področjih preko inovativnih pedagoških in didaktičnih pristopov.
- Ministrstvo za kulturo bo finančno podpiralo izvajanje programov in projektov, ki se nanašajo na otroke in mladino.
- Zagotoviti učinkovito sodelovanje Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za kulturo na področju kulturne vzgoje v izobraževalnem procesu.

2. CILJ: Zagotoviti ustrezno spodbujanje bralne kulture na vseh starostnih stopnjah
--

STRATEGIJI:

- Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za šolstvo in šport bosta zagotovila večji delež financiranja vsebin, ki zadevajo spodbujanje bralne kulture za otroke in mladino.
- Ministrstvo za šolstvo in šport in Ministrstvo za kulturo bosta spodbujala razvoj tistih bralnih programov, ki poleg spodbujanja dostopnosti knjig poskušajo vplivati tudi na razvoj interesa za branje ter na zavedanje, da je branje pomembna aktivnosti v vsakdanjem življenju in kakovostnem preživljanju prostega časa.

B) Uveljavljanje pozitivnega vpliva in vloge množičnih medijev

Cilja

- 1. Zagotoviti dostop vsem otrokom in mladini do vseh vrst medijev, katerih cilj je krepitev otrokove družbene, duhovne in nravstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja.**
- 2. Skrbeti za izvajanje medijske zakonodaje, ki ščiti otroke in mladino pred zanje škodljivimi vsebinami in hkrati spodbujati medijsko politiko, ki bo opozarjala na probleme diskriminacije in depriviligiranih skupin ter podpirala razvoj otrok in mladine kot aktivnih državljanov, spodbujala odprtost in dostopnost medijev za otroke.**

1. CILJ: Zagotoviti dostop vsem otrokom in mladini do vseh vrst medijev, katerih cilj je krepitev otrokove družbene, duhovne in nravstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja
---

STRATEGIJE:

- Ker je pogoj medijskega opismenjevanja dostopnost do medijske tehnologije in vsebine, mora imeti vsak učenec do nje dostop. Učenci se morajo naučiti rokovati z medijsko tehnologijo že v osnovni šoli. Zato bo Ministrstvo za šolstvo in šport še naprej skrbelo za opremljenost šol s sodobno medijsko tehnologijo kot so radijske naprave, televizorji z video-napravami, kamere, računalniki ter z medijskimi vsebinami kot so knjige, zgoščenke, video-kasete in internet.
- Ministrstvo za šolstvo in šport bo skupaj z Ministrstvom za kulturo spodbujalo sodelovanje šol z mediji, še posebej z nekomercialnimi lokalnimi mediji, ki nudijo vsebine posebnega pomena.

Otrokom bo omogočeno, da bodo lahko pri predmetih, kot sta vzgoja za medije, državljanska vzgoja in etika ali v novinarskih krožkih oblikovali medijske izdelke o problemih, ki jih tarejo in zanimajo.

- Ministrstvo za kulturo bo še naprej spodbujalo razvoj medijskih vsebin, ki se nanašajo na otroke in mladino.

2. CILJ: Skrbeti za izvajanje medijske zakonodaje, ki ščiti otroke in mladino pred zanje škodljivimi vsebinami in hkrati spodbujati medijsko politiko, ki bo opozarjala na probleme diskriminacije in depriviligiranih skupin
--

STRATEGIJE:

- Ministrstvo za šolstvo in šport bo pripravilo koncept informiranja staršev, katerih otroci obiskujejo osnovno šolo, o možnih oblikah zaščite pred neprimernimi internetnimi vsebinami.
- Ministrstvo za kulturo si bo prizadevalo za doslednejše upoštevanje zapisane komunikacijske pravice otrok v Konvenciji o otrokovih pravicah ter Kodeksu Društva novinarjev Republike Slovenije ter Kodeksu oglaševanja Slovenske oglaševalske zbornice.
- Spodbujanje medijev k opozarjanju na neenako obravnavanje in depriviligiranost nekaterih otrok, mladine in družbenih skupin, ki jim pripadajo.
- Osveščanje odraslih, predvsem staršev in učiteljev, o možnostih za varno uporabo svetovnega spleta oz. zaščita otrok pred pornografskimi in drugimi škodljivimi vsebinami.

C) Informiranje in participacija otrok in mladine

Cilja:

1. Temeljni cilj je **postopno povečevanje vloge aktivnega državljanstva**. V ta namen moramo omogočati in čim širše spodbujati že obstoječe oblike participacije mladih, podpirati in popularizirati dobre prakse ter odpirati in širiti možnosti za nove aktivnosti in projekte mladih, pri čemer je potrebno zagotavljati uravnoteženo zastopanost in udeležbo spolov.
2. **Ohranjanje in nadaljnja podpora dosedanjih in razvoj novih mehanizmov informiranja in svetovanja za otroke in mladino** na podlagi temeljnih načel, opredeljenih v mednarodnih dokumentih.

1. CILJ: Postopno povečevanje vloge aktivnega državljanstva
--

STRATEGIJE:

- Ministrstvo za šolstvo in šport bo podpiralo druge oblike dela s starši preko že obstoječih institucij (vrtcev, osnovnih in srednjih šol, svetovalnih centrov). Glavna oblika dela bodo redno izvajani strokovni seminarji za delavce šolskih svetovalnih služb, ti pa bodo znanja prenašali na starše na roditeljskih sestankih in drugih oblikah.
- V srednjih šolah bomo podpirali delovanje dijaških parlamentov, dijaške vlade ter varuhov/zastopnikov pravic dijakov. Pri tem bosta glavno podporo poleg samih šol zagotavljala Dijaška organizacija Slovenije ter Ministrstva za šolstvo in šport.
- Za delovanje dijaških parlamentov v šolah bodo oblikovana izpopolnjena pravila delovanja (načelo uravnotežene zastopanosti spolov, kolikokrat na leto naj bi se sestali, kako naj bi delovali, o čem naj bi razpravljali...).

2. CILJ: Ohranjanje in nadaljnja podpora dosedanjih in razvoj novih mehanizmov informiranja in svetovanja za otroke in mladino
---

STRATEGIJE:

- Na ravni lokalnih skupnosti bo zagotovljena podpora udeležbi otrok in mladine pri delu občinskih in mestnih svetov ter promocija razumevanja in zavesti, da so informacije, ki jih lahko odrasli dobijo od otrok, koristne za vodenje lokalnih skupnosti. V mestih in občinah, kjer se bodo pripravljene še posebej odpreti in omogočiti sodelovanje mladih, bodo pristopili k ustanavljanju Mestnih svetov mladih, prek katerih bo mladim omogočeno sodelovanje pri oblikovanju lokalnih politik na področjih, ki jih zadevajo.
- Mladinska participacija se mora uresničevati na demokratičen in enakopraven način z medsebojnim dialogom in medgeneracijsko solidarnostjo.

- V podporo sodelovanja otrok in mladih pri sprejemanju odločitev, ki jih zadevajo, bo mladim še naprej omogočen dostop do kakovostnejših informacij o programih in storitvah svetovanja s področij: šolskih in ob šolskih dejavnosti, posebnih in neformalnih oblik izobraževanja, štipendiranja, možnosti zaposlitve in kariere, socialnega, zdravstvenega in pravnega varstva, športnih in kulturnih dejavnosti, pomoči pri osebnih stiskah in stanovanjskih vprašanjih, sodelovanja v političnih aktivnostih ter mladinskega turizma.

IV. poglavje: MEDNARODNA POMOČ IN SODELOVANJE

Cilj

1. **Slovenija bo sledila postopnemu uresničevanju mednarodno dogovorjenega cilja razvitih držav za povečanje sredstev za razvojno pomoč, namenjeno najmanj razvitim državam ter zmanjševanju revščine po svetu**, ki še posebej prizadeva otroško populacijo. Doseči priporočeni cilj OZN 0,7% BDP, ki ga naj bi za te namene prispevale razvite države, je tudi dolgoročni cilj Republike Slovenije.

CILJ: Slovenija bo sledila postopnemu uresničevanju mednarodno dogovorjenega cilja razvitih držav za povečanje sredstev za razvojno pomoč, namenjeno najmanj razvitim državam ter zmanjševanju revščine po svetu

STRATEGIJE:

- Slovenska vlada bo pomagala mednarodnim organizacijam, usmerjenim v izboljšanje položaja otrok, pri doseganju mednarodno sprejetih ciljev, še posebej tistih, ki zadevajo področja umrljivosti otrok, zagotavljanja osnovne zdravstvene preskrbe otrok, univerzalnega dostopa do osnovnega izobraževanja, boja proti virusu HIV/AIDS ter zaščite otrok pred izkoriščanjem, nasiljem, zlorabo in oboroženimi spopadi. Njena prednostna skrb bo namenjena zadovoljevanju potreb najbolj ranljivih skupin otrok v državah v razvoju, še posebej tistih v najmanj razvitih državah in državah podsaharske Afrike.
- Zaveza k zmanjševanju revščine in pomoči revnim državam mora v vsaki državi iti dlje od neposrednih programov razvojne pomoči. Zato si bo slovenska vlada prizadevala, da bo na mednarodnem področju zagovarjala trajnostni razvoj vseh, tudi revnih držav, ter bo v ta namen: podpirala pobude za odpis dolgov visoko zadolženih revnih držav v zameno za njihovo nedvoumno obvezo, da se bodo prednostno lotile izkoreninjanja revščine; podpirala uresničevanje Pobude 20/20; razvijala partnerske odnose z revnejšimi državami z namenom povečevanja direktnih investicij in sproščanja svetovne trgovine; sodelovala pri delu multilaterarnih mednarodnih razvojnih organizacij; gradila konsistentno politiko do revnih držav; sodelovala bolj intenzivno z nevladnimi organizacijami, gospodarskim sektorjem in raziskovalno skupnostjo v te namene; izpeljala združitev vodenja in usmerjanja razvojne pomoči, ki se sedaj izvaja v različnih ministrstvih, v okviru službe za mednarodno razvojno sodelovanje v Ministrstvu za zunanje zadeve.
- Za doseganje zastavljenih ciljev v dobro otrok v svetu so v Sloveniji potrebni novi dogovori za mobilizacijo dodatnih sredstev.
- Podpora državljanek in državljanov Slovenije za pomoč revnim otrokom v svetu bo še naprej potekala v skladu z možnostmi, usmerjenimi v podporo organizacij, ki nudijo tovrstno pomoč v najbolj prizadetih delih sveta (Unicef, Rdeči križ, Karitas, Zdravniki brez meja, Amnesty International...).

V. poglavje: URESNIČEVANJE IN SPREMLJANJE IZVAJANJA NACIONALNEGA PROGRAMA

A. Uresničevanje in spremljanje ciljev

S programom za otroke in mladino želi Vlada Republike Slovenije doseči povezano delovanje različnih akterjev in na ta način izpolniti temeljni namen, ki je izboljšanje kakovosti življenja otrok in mladine v Sloveniji. Doseči želimo predvsem:

- čim višjo raven zdravstvenega varstva in zdravja,
- kakovostno družinsko življenje in medčloveške odnose,
- dvig izobrazbene ravni in s tem izboljšanje zaposlitvenih možnosti,
- zaščititi otroke in mladino pred pastmi revščine, vsemi oblikami nasilja in rizičnim obnašanjem,
- zagotoviti ustrezne bivanjske enote in varen prostor za igro in druženje ter kakovostno kulturno in prostoračasno udejstvovanje.

Doseganje ciljev, ki jih določa program, se bo v okviru posameznih strategij in ukrepov, izvajalo postopoma. Na uresničevanje bodo vplivala tudi razpoložljiva sredstva in potrebe, ki bodo nastajale v obdobju, za katerega je oblikovan program.

Za potrebe uresničevanja nacionalnega programa se bodo pripravili posamični dveletni akcijski načrti, v katerih se bodo pristojni organi zavezali za uresničitev zastavljenih ciljev v predvidenem obdobju ter v ta namen pravočasno načrtovali potrebna finančna sredstva.

Spremljanje doslednega izvajanja in uresničevanja zastavljenih ciljev, bo izvajal Inštitut RS za socialno varstvo – Enota Otroška opazovalnica. Na podlagi rednih evalvacij bodo po potrebi pripravljene nove rešitve, glede na aktualno problematiko.

B. Finančne posledice

Predlagane strategije za doseganje ciljev tega dokumenta so načrtovane večinoma kot sestavni del izvajanja politik, programov in strategij posameznih nosilcev. Bistvo nacionalnega programa je doseči usklajeno delovanje vseh nosilcev, z namenom zagotavljanja čim večje koristi otrok in mladine. Istočasno program zagotavlja transparentnost prioritarnih ciljev in porabo sredstev za doseg te ciljev.